

การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์"

ชุมชนวัดอมรท่ายี่ถาวร

นางสาววิชชุดา สิงห์โต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต

ภาควิชาศึกษาศาสตร์และมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-568-974-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014554

117 250 201

COMMUNITY PARTICIPATION IN THE "PITAKSA"
PRE-SCHOOL CHILD-CARE CENTER,
WAT AMONTAYIKARAM COMMUNITY

MISS. VICHULADA SINGTO

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Sociology and Anthropology
Graduate School
Chulalongkorn University
ISBN 974-568-974-2

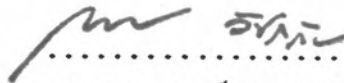
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์"
ชุมชนวัดอมรทายการาม

โดย นางสาว วิชชุฉดา สิงห์โต

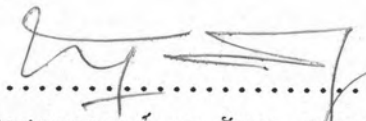
ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

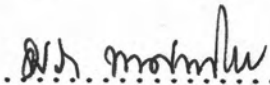
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์

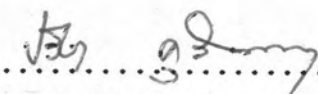
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.พัทธา สายหู)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์)

วิชุลดา สิงห์โต : การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์"
 ชุมชนวัดอมรทวยการาม (COMMUNITY PARTICIPATION IN THE "PITAKSA"
 PRE-SCHOOL CHILD-CARE CENTER, WAT AMONTAYIKARAM COMMUNITY) (
 อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อมรา พงษาพิชญ์, 97 หน้า.

วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อดูว่าประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์" หรือไม่และเข้าร่วมในลักษณะใด ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการนำเอาแนวคิดเรื่องสาธารณสุขมูลฐาน และความจำเป็นพื้นฐานซึ่งเน้นหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนมาเป็นกลวิธีในการพัฒนา ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคในการ เข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการามมิได้ เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ อย่างแท้จริง แต่เป็นการให้ความร่วมมือในสิ่งที่ผู้นำหรือครูที่เลี้ยงขอมา เพราะการกำหนดปัญหา การวางแผนแก้ไข และการดำเนินงานต่าง ๆ นั้น ครูที่เลี้ยงเป็นผู้กำหนด ประชาชนมิมีอำนาจในการตัดสินใจ การ เข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นไปในรูปของการใช้ประโยชน์และการร่วมออกเงินเท่านั้น ส่วนการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขนั้น พบว่าทั้งชาวบ้าน และ ผู้นำ หรือ ครูที่เลี้ยง มิได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าวเลย

ไม่เพียงเฉพาะศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้เท่านั้น กิจกรรมเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ ในชุมชน ประชาชนก็มิได้ เข้ามามีส่วนร่วมเช่นกัน การ เข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน เป็นไปในลักษณะของการใช้ประโยชน์และ ให้ความร่วมมือตามที่ผู้นำหรือเจ้าหน้าที่รัฐขอมา ประชาชนมิมีอำนาจในการตัดสินใจ แต่เป็น เรื่องของผู้ ผู้นำหรือเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กำหนด ตลอดจนวางแผนแก้ไข แต่การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขนั้นทั้ง ผู้นำและ เจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ให้ความสำคัญในขั้นตอนทั้งสองเลย

นอกจากนี้ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลอันได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และ กรรมสิทธิ์ ในที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ต่างกัน นั่นคือเพศหญิง เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศชาย ผู้มี การศึกษาดำรงชีพมีอาชีพรับจ้างและรายได้น้อย จะ เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่า ทั้งนี้เพราะ เป็นผู้ประกอบ อาชีพอยู่ในชุมชน จึงมีโอกาสมีส่วนร่วมมากกว่า และผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย เนื่องด้วยความรู้สึกไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยนั่นเอง

การศึกษาครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยภายในชุมชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน ผู้นำ การขาด อำนาจในการตัดสินใจของประชาชน วิถีทางเศรษฐกิจที่ยากจน ความรู้สึกผูกพันต่อชุมชน การดำเนินงานของกรรมการชุมชน ตลอดจนปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นเงื่อนไขที่ สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน

ภาควิชา .....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....
 สาขาวิชา .....สังคมวิทยา.....
 ปีการศึกษา ..... 2530 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... วิชุลดา สิงห์โต .....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ.อมรา พงษาพิชญ์ .....

VICHULADA SINGTO : COMMUNITY PARTICIPATION IN THE "PITAKSA" PRE-SCHOOL CHILD-CARE CENTER, WAT AMONTAYIKARAM COMMUNITY. .THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. AMARA PONGSAPICH, Ph.D. 97 PP.

The purpose of the research is to study community participation in "Pitaksa" Pre-school Child-care Center which is operated based on the development concept of Primary health care and basic minimum needs.

The outcome of the study indicated that the people in Wat Amontayikaram community did not fully participate in this programme, but are likely to participate only when requested for assistance from the leaders or in form of money contribution. The leaders are likely to take a vital role in setting up plans and making decision. It was found from the study that none of the community members participated in the evaluation and improvement phases of the programme.

Furthermore, it was found that in most of other activities initiated in the community, the members did not fully participate in the different phases of the programmes. Bottom-up planning and decision making were not evident. Activities carried out by community leaders or government officers include problem identification, management of local resources, and implementation of activities identified. But attention were not given to evaluation and improvement aspects of the programmes and/or projects.

Factors causing differentiation in participation include sex, education, occupation, income and ownership of land and house. Female participated more than male; community members with lower education and/or low-income participated more than those with higher position; and those with ownership of land and house participated more than the other group because of sense of belonging to the community.

In addition, the study also showed that obstacles in the project implementation included internal community structure such as community history, leadership, authority in making decision, poor economic condition, lack of sense of belonging and the administration of the community committee. External factors contributing to lack of people's participation include behaviour and attitude of the government officers towards the programme.

ภาควิชา ..... Sociology and Anthropology.....
สาขาวิชา ..... Sociology.....
ปีการศึกษา ..... 1987.....

ลายมือชื่อนิสิต ..... วิชุลดา สิงโต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ.ร. มงคล.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของท่าน เป็นอย่างมาก จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.พทยา สายหู ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่มีคุณค่า ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวม งานสาธารณสุขมูลฐาน สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด การเคหะแห่งชาติ ที่ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนประชาชนทุกท่านในชุมชนวัดอมรทายการามที่ได้มีส่วนช่วยเหลือจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายสุดผู้ศึกษาขอกราบรำลึกพระคุณบิดา-มารดา ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาโดย การให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านด้วยดีเสมอมา ตั้งนั้น ความสำเร็จและความดี หวังปางอันเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบ เป็นสิ่งทดแทนพระคุณแต่ท่านทั้งสอง

วิชชุดา สิงห์โต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ

บทที่

1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 ความสำคัญของปัญหา.....	4
1.3 แนวคิด ทฤษฎี.....	5
1.3.1 แนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน.....	6
1.3.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	13
1.3.3 ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	16
1.3.4 ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
1.4 วัตถุประสงค์.....	20
1.5 สมมุติฐานในการศึกษา.....	21
1.6 ขอบเขตของการศึกษา.....	21
1.7 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	21
1.8 คำนียามในเชิงปฏิบัติการ.....	23
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	24

บทที่

2.	ข้อมูลทั่วไปของชุมชนวัดอมรทวยการาม.....	25
2.1	ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนวัดอมรทวยการาม.....	25
2.2	การคมนาคม.....	27
2.3	การสาธารณสุขปกศ.....	27
2.4	การบริการของรัฐ.....	28
2.5	ข้อมูลทางประชากร.....	29
2.6	โครงสร้างทางสังคม.....	34
2.7	การรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน.....	39
3.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์"....	40
3.1	ความเป็นมาและวัตถุประสงค์.....	40
3.2	สถานที่ตั้งและสภาพปัจจุบัน.....	41
3.3	การดำเนินการของศูนย์เลี้ยงเด็กฯ.....	42
3.4	ความสัมพันธ์ระหว่างครูที่เลี้ยงกับกลุ่มต่าง ๆ.....	44
3.5	การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ.....	46
3.6	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน.....	55
3.7	ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน.....	58

บทที่

4. สรุปการวิจัยและข้อ เสนอแนะ.....	63
4.1 การมีส่วนร่วมในชุมชน.....	63
4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการ เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน.....	65
4.3 ข้อ เสนอแนะ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน.....	70
4.4 ข้อ เสนอแนะต่อการวิจัย.....	71
บรรณานุกรม.....	72
ภาคผนวก.....	77
ประวัติผู้ เขียน.....	97

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง

2.1	กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของประชาชน.....	25
2.2	จำนวนประชากรจำแนกตามเพศ.....	30
2.3	จำนวนประชากรจำแนกตามที่อยู่.....	30
2.4	จำนวนประชากรจำแนกตามการศึกษา.....	31
2.5	จำนวนประชากรจำแนกตามการนับถือศาสนา.....	31
2.6	จำนวนประชากรจำแนกตามสถานะภาพสมรส.....	31
2.7	จำนวนประชากรจำแนกตามอาชีพ.....	32
2.8	จำนวนประชากรจำแนกตามรายได้ต่อเดือน.....	33
2.9	จำนวนประชากรจำแนกตามความเพียงพอในรายได้ต่อเดือน.....	33
2.10	จำนวนประชากรจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน.....	34
3.1	จำนวนประชากรจำแนกตามการรับรู้ในการจัดตั้ง การรับรู้วัตถุประสงค์ และการมีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนพิทักษ์.....	47
3.2	จำนวนประชากรจำแนกตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็ก.....	48
3.3	จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมในชั้นกำหนดปัญหา.....	49
3.4	จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมในชั้นวางแผน.....	50
3.5	จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมในชั้นดำเนินการ.....	52

ตาราง

3.6	จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ในการใช้ประโยชน์.....	54
3.7	จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล.....	54
3.8	จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ในการปรับปรุงแก้ไข.....	55
3.9	จำนวนประชากรในการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์ เลี้ยง เด็กฯ จำแนกตามเพศ.....	58
3.10	จำนวนประชากรในการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์ เลี้ยง เด็กฯ จำแนกตามการศึกษา.....	59
3.11	จำนวนประชากรในการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์ เลี้ยง เด็กฯ จำแนกตามอาชีพ.....	60
3.12	จำนวนประชากรในการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์ เลี้ยง เด็กฯ จำแนกตามรายได้.....	61
3.13	จำนวนประชากรในการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์ เลี้ยง เด็กฯ จำแนกตามกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย.....	62